כיתה ט' | עברית ולשון | שיעור 3 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

ניגוד וויתור

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יבחינו בין ניגוד (השוואה בין שני דברים) לבין ויתור (התוצאה הצפויה לא התקיימה)
- התלמידים ישתמשו נכון ב"למרות" ו"על אף" לפני שם עצם, וב"למרות ש..." ו"אף על פי ש..." לפני משפט
- התלמידים יכירו את המבנה "אמנם... אבל / אולם" ואת תפקידו בטיעון

📖 הסבר למורה

ניגוד מעמיד שני דברים זה מול זה: "בצפון ירד גשם, **ואילו** בדרום היה שמש"; "הספר ארוך, **אבל** הוא מרתק". **ויתור** מציג מצב שהיה אמור להוביל לתוצאה מסוימת, אך היא לא התקיימה: "**למרות** הגשם, המשחק התקיים". היינו מצפים שהמשחק יבוטל.

מבנה: "למרות", "על אף" ו"חרף" לפני שם עצם ("למרות הגשם"); "למרות ש..." ו"אף על פי ש..." לפני משפט ("אף על פי שירד גשם"). אפשר גם לכתוב ויתור בסדר הפוך, עם "ובכל זאת" או "בכל זאת": "ירד גשם, ובכל זאת המשחק התקיים".

"אמנם... אבל / אולם" הוא מבנה חשוב בטיעון: הכותב מודה בטענה הנגדית ואז מציג את עמדתו. "**אמנם** טלפונים מסיחים את הדעת, **אולם** הם יכולים לשמש כלי למידה." זו הדרך להציג טענה נגדית ולהפריך אותה.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. **פתיחה:** שני משפטים על הלוח: "דנה גבוהה, ואילו אחיה נמוך" ו"למרות שדנה נמוכה, היא קולעת הכי הרבה סלים". מה ההבדל? (6 דקות)
2. **הסבר:** ניגוד מול ויתור (מבחן הציפייה: מה היינו מצפים שיקרה?), מבנים לפני שם עצם ולפני משפט, ו"אמנם... אבל". (13 דקות)
3. **תרגול בזוגות:** משחק "למרות הכול": אחד אומר מצב (ירד שלג), השני משלים ויתור (ובכל זאת הלכנו לבית הספר), ומתחלפים. (9 דקות)
4. **עבודה אישית:** דף העבודה. (12 דקות)
5. **סיכום:** כל תלמיד כותב משפט "אמנם... אולם" על נושא שנוי במחלוקת בבית הספר. (5 דקות)

💬 שאלות בשלוש רמות

1. **רמה 1, הבנה ואיתור:** השלימו: "___ העייפות, המשכנו ללכת."

2. **רמה 2, יישום וניתוח:** האם במשפט "אחי אוהב לקום מוקדם, ואילו אני אוהב לישון" יש ניגוד או ויתור? נמקו בעזרת מבחן הציפייה.
3. **רמה 3, הערכה ויצירה:** כתבו פסקה קצרה (3 משפטים) בעד או נגד שיעורי בית, שיש בה "אמנם... אולם". הסבירו מה התפקיד של המבנה בפסקה.

🎟️ כרטיס יציאה (בסוף השיעור)

1. כתבו משפט ויתור עם "אף על פי ש...".
2. תקנו: "למרות שהגשם, יצאנו לטיול."

💡 הערות למורה

טעות נפוצה: "למרות ש" לפני שם עצם ("למרות שהגשם"). כדאי לבקש מהתלמידים לבדוק אם אחרי המילה בא פועל. טעות נוספת: שימוש ב"למרות" כשאין ציפייה הפוכה ("למרות שהוא חכם, הוא הצליח"). למתקשים: שתי עמודות של מבנים להעתקה. למתקדמים: "חרף" ו"הגם ש..." ברישום גבוה.

📝 בדף העבודה

ניגוד וויתור: 9 משימות, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: ניגוד וויתור

1. ניגוד (השוואה בין שני מקומות)
2. ויתור (ציפינו לנצח)
3. ב. למרות (לפני שם עצם)
4. ג. אף על פי ש (לפני משפט)
5. "הכרטיסים יקרים, ובכל זאת האולם מלא."
6. "למרות הרעש, הצלחתי להתרכז."
7. "למרות הגשם, יצאנו לטיול" או "למרות שירד גשם, יצאנו לטיול".
8. אימון מוביל בדרך כלל לניצחון, כלומר אין כאן ציפייה הפוכה ולכן אין ויתור. מתאים יותר: "מפני שהתאמן הרבה, הוא ניצח".
9. למשל: "אמנם טלפונים מסיחים את הדעת, אולם הם יכולים לשמש כלי למידה."